

Előszó

Mindazokról a rémtettekről, amelyeket a délvidéki magyarság ellen 1944 őszén és telén, valamint 1945 elején elkövettek, Jugoszláviában negyvenöt éven át csak hallgatni lehetett. A csendet egy-két mondat erejéig olykor megtörte a hajdani politikai nagyságok kozmetikázott emlékirata, s a hatvanas évek végén, épp csak egy sóhajtásnyira egy lélektanira stilizált regény is. Azután semmi. A véres titokról beszélni sem volt ajánlatos, s aki mégis megtette, nemegyszer meghurcoltatások áldozatává vált. A háború utáni nemzedékek úgy nőttek fel, hogy szinte semmit sem tudtak a magyarság elleni esztelen terrorról, vagy ha hallottak is valamit, sejtelmük sem volt annak méreteiről, okáról és tényleges céljairól.

A Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének 1990 tavaszán megfogalmazott felhívása után – noha a szerb és a vajdasági akadémia továbbra is elzárkózott a kérdés tudományos tisztázásától – korábban nem tapasztalt feltáró munka indult meg. Elsősorban Matuska Márton Magyar Szóban közreadott tárcasorozatának majd könyvének (A megtorlás napjai) ösztönzésére egymás után jelentkeztek a szemtanúk, az áldozatok hozzátartozói, sőt elvétve olyan emberek is, akik 1944-ben a hatalom szolgálatában álltak. Ezenközben megjelent Cseres Tibor könyve (Vérbosszú Bácskában) is, s a féltve őrzött titkot többé elkendőzni nem lehetett. Ekkor válaszképpen kezdetét vette az 1944/45-re vonatkozó tények eltorzítási kísérlete a jugoszláviai tájékoztatási eszközökben. Amíg korábban egyetlen áldozatról sem lehetett beszélni, most a halottak számát igyekeztek lecsökkenteni, illetve azzal érveltek, hogy az áldozatok kivétel nélkül háborús bűnösök voltak, megérdemelték hát sorsukat. Mindazt, amit a tanúk elmondtak, azzal ignorálták, hogy hol vannak az írásos bizonyítékok.

Kezdetben még a jóhiszemű kutatók is inkább csak reménykedtek abban, hogy írásos dokumentumok mégiscsak maradhattak valahol, de erről korántsem voltak meggyőződve.

Mészáros Sándor újvidéki történésznek nagy érdeme, hogy a magyarelles megtorlásokra vonatkozó dokumentumok, elsősorban a halotti anyakönyvek és a holtta nyilvántartási végzések adatai ebben a könyvben az olvasó és a tudományos szakma képviselőinek asztalára kerülhetnek.

A feltárt anyag egyértelműen bizonyítja, hogy a megtorlások idején elpusztított magyarok messze túlnyomó többsége ártatlan volt.

Az egyoldalúságok elkerülése végett a szerző gyakran nyúl vissza a magyar honvédség bácskai bevonulásakor valamint az 1942-ben elkövetett atrocitásokhoz, nem azért, hogy valamiféle sanda reciprocitást keressen, hanem mert a dolgok összefüggnek, annak ellenére, hogy 1944 véres ősze minden volt, csak nem spontán népharag. Ezért talán nem egészen szerencsés bosszúról beszélni a magyarelles terror kapcsán, noha kétségtelenül ilyen jellege is volt. A bosszút indulatok és erkölcsi hagyományok irányítják. Ehhez képest a '44-es magyarirtás túlságosan átgondolt, túlságosan tudatos. Katonai megfontolások, osztályindulatok, gazdasági irigység, gyors meggazdagodási

lehetőségek, ideológiai szempontok mind-mind jelen vannak a véres dráma mozgatórugói között, de az, ami a leglényegesebb, mégis a nemzeti szempont. Hogy a magyarságot mégsem irtották és telepítették ki, „csupán” megtizedelték, annak valószínű külpolitikai okait máig nem ismerjük, s e könyv is csak feltételezésekbe bocsátkozhat. Éppen úgy, mint sok minden másban, például az áldozatok pontos számának kérdésében. Mészáros Sándor könyve tehát nem ad végső választ 1944 minden talányára, de pontosabbá, árnyaltabbá és meggyőzőbbé teszi azt a képet, amelyet az elsősorban publicisztikai módszerekkel dolgozó szerzők műveiből nyerhettünk, s amelyekre e könyv szerzője is olyan gyakran támaszkodik.

Reméljük, hogy a Bácskával foglalkozó első kötetet hamarosan újabb fogja követni, s a még megmaradt fehér foltok eltüntethetők!

Ebben a hitben ajánljuk olvasóinknak e páratlanul fontos munkát.

Csorba Béla